

УДК 159.942:159.925

DOI <https://doi.org/10.32782/health-2024.3.26>

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ПСИХОЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ: ЗМІСТ І РОЛЬ У РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Толочко Світлана Вікторівна,
доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти
Інституту проблем виховання
Національної академії педагогічних наук України
ORCID: 0000-0002-9262-2311

Васюк Оксана Вікторівна,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки
Національного університету біоресурсів і природокористування України
ORCID: 0000-0003-0926-7599

У статті здійснено теоретико-методичний аналіз змісту позитивного психоемоційного інтелекту здобувачів освіти та його роль у розвитку їхнього особистісного потенціалу. Для реалізації мети визначено низку завдань: 1. Схарактеризувати особливості інтелекту. 2. Сформулювати дефініції термінів «психоемоційний інтелект» та «особистісний потенціал». 3. Схарактеризувати основні форми впливу психоемоційного інтелекту на розвиток особистісного потенціалу. Для досягнення поставленої мети й визначених завдань застосовано такі методи: 1) теоретичні: теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел; порівняння, узагальнення; дедуктивний, індуктивний; системний, формалізацію; ідеалізацію; 2) емпіричні: педагогічне спостереження педагогічного досвіду для розкриття змісту позитивного психоемоційного інтелекту, його ролі в розвитку особистісного потенціалу й методів формування психоемоційного інтелекту в здобувачів освіти; систематизації та узагальнення для формування результатів дослідження. Результати. Розкрито понятійно-категоріальний апарат дослідження, схарактеризовано терміни «інтелект», «емоційний інтелект», «психоемоційний інтелект», «особистісний потенціал», «особистісний потенціал учнівської молоді та студентів». Визначено кореляцію рівня сформованості позитивного психоемоційного інтелекту й розвитку особистісного потенціалу здобувачів освіти. Схарактеризовано теоретичні підходи до формування психоемоційного інтелекту через аналіз основних психологічних теорій. Репрезентовано методичний аналіз формування позитивного психоемоційного інтелекту здобувачів освіти та його ролі в розвитку їхнього особистісного потенціалу через інтеграцію емоційної освіти, проведення саморефлексійних сесій, психологічних тренінгів і семінарів, створення підтримувального й емоційно безпечного середовища в закладах освіти. Наведено зразки успішної реалізації міжнародних проєктів формування позитивного психоемоційного інтелекту здобувачів освіти для розвитку їхнього особистісного потенціалу.

Ключові слова: позитивний психоемоційний інтелект, особистісний потенціал, учнівська молодь, студенти, заклади освіти, формування, розвиток, теоретичний і методичний аналіз.

Tolochko Svitlana, Vasyuk Oksana. Formation of positive psycho-emotional intelligence of applicants for education: content and role in personal potential development

The article provides theoretical and methodological analysis of the content of positive psycho-emotional intelligence of applicants for education and its role in development of their personal potential. To implement the goal, a number of tasks are defined: 1. Describe features of intelligence. 2. Formulate definitions of the terms “psycho-emotional intelligence” and “personal potential”. 3. Characterize main forms of psycho-emotional intelligence influence on the development of personal potential. To achieve this goal and certain tasks, the following methods were applied: theoretical: theoretical analysis and generalization of literary sources; comparison, generalization; deductive, inductive; systemic, formalization; idealization; empirical: pedagogical observation of pedagogical experience to reveal the content of positive psycho-emotional intelligence, its role in the development of personal potential and methods for formation of applicants' for education psycho-emotional intelligence; systematization and generalization to form research results. Results. Conceptual and categorical apparatus of research is disclosed, terms “intelligence”, “emotional intelligence”, “psycho-emotional intelligence”, “personal potential”, “personal potential of pupils and students” are characterized. Correlation of the level of positive psycho-emotional intelligence formation and development of personal potential of applicants for education are determined. Theoretical approaches to formation of psycho-emotional intelligence through analysis of basic psychological theories are characterized. Methodical analysis of formation of positive psycho-emotional

intelligence of applicants for education and its role in development of their personal potential through integration of emotional education, self-reflection sessions, psychological trainings and seminars, creation of supportive and emotionally safe environment in educational establishments are represented. Examples of successful implementation of international projects of formation of positive psycho-emotional intelligence of applicants for education for development of their personal potential are provided.

Key words: *positive psycho-emotional intelligence, personal potential, pupils, students, educational establishments, formation, development, theoretical and methodological analysis.*

Вступ. Позитивний психоемоційний інтелект є важливим складником розвитку особистісного потенціалу здобувачів освіти. Він передбачає здатність розпізнавати, розуміти та регулювати власні емоції, а також уміння ефективно взаємодіяти з іншими, демонструючи емпатію й соціальну чутливість. Формування позитивного психоемоційного інтелекту є важливим аспектом сучасної освіти, який сприяє розвитку особистісного потенціалу учнівської молоді і студентів. Психоемоційний інтелект, відомий також як емоційний інтелект (EQ), відіграє вирішальну роль у формуванні успішних, здорових і соціально відповідальних особистостей.

Мета та завдання. Метою розвідки є теоретичний і методичний аналіз змісту позитивного психоемоційного інтелекту здобувачів освіти та його ролі в розвитку їхнього особистісного потенціалу. Для реалізації мети визначено низку завдань: 1. Схарактеризувати особливості інтелекту. 2. Сформулювати дефініції термінів «психоемоційний інтелект» та «особистісний потенціал». 3. Схарактеризувати основні форми впливу психоемоційного інтелекту на розвиток особистісного потенціалу.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети й визначених завдань застосовано такі методи: 1) теоретичні: теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел; порівняння, узагальнення; дедуктивний, індуктивний; системний, формалізацію; ідеалізацію; 2) емпіричні: педагогічне спостереження педагогічного досвіду для розкриття змісту позитивного психоемоційного інтелекту, його ролі в розвитку особистісного потенціалу й методів формування психоемоційного інтелекту в здобувачів освіти; систематизації та узагальнення для формування результатів дослідження.

Результати дослідження. Доцільний у розвідці аналіз термінологічно-категоріального апарату розпочнемо з тлумачення поняття «інтелект». Так, науковець В. Шапар надав таке визначення: «Інтелект (від лат. *intellectus* – пізнання, розуміння, розум) – ум, розсудок, розум; здатність людини мислити. Інше поняття інтелекту визначається досить різноманітно, але в загальному

вигляді це індивідуальні особливості, які належать до пізнавальної сфери, насамперед до мислення, пам'яті, сприйняття, уваги і т. д. Мається на увазі певний рівень розвитку розумової діяльності особистості, що забезпечує можливість здобувати нові знання й ефективно використовувати їх у процесі життєдіяльності» [10, с. 178–179].

Низка психолого-педагогічних досліджень українських науковців деталізує феномен *емоційного інтелекту*. Н. Буркало ототожнює означене поняття з інтегральною властивістю особистості, яка вможливує її гармонійний розвиток, покращення міжособистісної взаємодії та створення для особистості широких можливостей для самореалізації й розкриття власного потенціалу [2, с. 45]. Зі свого боку, О. Верітова пов'язує аналізоване поняття з особливою формою організації індивідуального емоційного досвіду, зреалізованою в науково-педагогічній діяльності як комплекс здатностей розпізнавати й розуміти як власні, так й емоції студентів і колег-викладачів та управляти ними [3, с. 3]. На думку Є. Карпенко, емоційний інтелект є здатністю особистості свідомо інтелектуально контролювати власні афекти та підпорядкувати емоції досягненню мети в міжособистісній взаємодії задля особистісно-професійного розвитку [6, с. 10]. Дослідниця С. Марчук вважає його сукупністю розумових здібностей, спрямованих на виявлення, розуміння й контроль емоцій; інтегральною характеристикою особистості, вияв якої вимірюється ефективністю витлумачення емоцій, узагальненням змісту, виокремленням емоційного в міжособистісних взаєминах, регуляцією емоції для позитивного впливу на когнітивну діяльність та переборення негативних почуттів, які перешкоджають комунікації чи власному успіху [8, с. 23].

Науковець D. Goleman визначає *психоемоційний інтелект* (ПЕІ) як здатність людини розпізнавати власні емоції, розуміти та керувати ними, а також уміння розуміти емоції інших людей і взаємодіяти з ними на основі емпатії й соціальної компетентності [12]. Простіше кажучи, це важливий складник загального інтелекту людини, що передбачає здатність усвідомлювати, виражати свої емоції та тримати їх під постійним контр-

одем, а також ефективно сприймати емоції інших людей [9]. Тож позитивний психоемоційний інтелект підкреслює важливість позитивних емоцій та оптимістичного підходу до життя.

Зміст позитивного психоемоційного інтелекту охоплює кілька ключових компонентів. Проаналізуємо їх детальніше. *Самоусвідомлення* як здатність розпізнавати власні емоції, розуміти їх причини й наслідки містить усвідомлення своїх сильних і слабких сторін, а також цінностей та мотивацій. *Саморегуляція* в ролі здатності контролювати власні емоції, імпульси й поведінку містить вміння справлятися зі стресом, утримувати позитивний настрій та адаптуватися до змін, схильність до оптимізму, надії і позитивного ставлення до життя. *Мотивація*, а саме внутрішня мотивація, важлива для досягнення поставлених цілей, зосередженості на довгострокових перспективах та здатності підтримувати ентузіазм і наполегливість. *Емпатія* як здатність розуміти та враховувати почуття, потреби й перспективи інших людей сприяє розвитку соціальних навичок і здатності до співпраці. *Соціальні навички* є здатністю ефективно взаємодіяти з іншими, будувати та підтримувати здорові взаємини; вирішувати конфлікти й працювати в команді.

Продовжимо виклад матеріалу аналізом дефініції важливого для наукової розвідки поняття *особистісний потенціал*. Так, за визначенням О. Бондаренко, «особистісний потенціал є динамічною, інтегративною якістю людини, яка характеризує міру її можливостей та ресурси для ефективної життєдіяльності, визначає її готовність та здатність до самореалізації й самовдосконалення» [1, с. 194]. Науковець Н. Зимівець вважає, що це «динамічна самокерована система можливостей особистості, які можуть бути приведені в дію та використані для виконання певних завдань і досягнення поставлених цілей як інструментальних, пов'язаних із забезпеченням необхідних умов життєдіяльності, так і екзистенціальних, що містять розширення самих потенцій людини і можливостей її самореалізації» [4, с. 102]. М. Іванчук та М. Олійник витлумачують це поняття так: «...Взаємозв'язок здібностей, що визначають когнітивно-праксеологічний досвід і його вищий рівень – творчість, а також особливості ціннісно-мотиваційної сфери. Він містить: працездатність (психофізіологічний потенціал); інтелектуальні, пізнавальні здібності (освітній потенціал); креативні здібності (творчий потенціал); здатність до праці, колективної організації та взаємодії (комунікативний потен-

ціал); особливості ціннісно-мотиваційної сфери (світоглядний, моральний потенціал)» [5, с. 257]. Дослідниці О. Коханова та О. Столярчук стверджують, що це «системна характеристика індивідуально-психологічних особливостей людини, що дає їй змогу виявляти активність, гнучкість і відповідальність в постійно змінюваних умовах. Особистісний потенціал дає змогу людині зберігати стабільність смислових орієнтацій та ефективність діяльності, є динамічним інтегративним утворенням, що містить мотиваційний, стильовий та інструментальний компоненти» [7, с. 126]. Як бачимо, у своїх дослідженнях науковці виокремлюють такі основні змісти: це якість людини, система можливостей особистості, взаємозв'язок здібностей, системна характеристика індивідуально-психологічних особливостей людини, інтегруючи різні сторони означеного феномену.

З огляду на репрезентований аналіз, вважаємо, що *особистісний потенціал учнівської молоді та студентів* є сукупністю індивідуальних ресурсів: знань, навичок, ціннісних орієнтирів, здібностей, здатностей і мотиваційних установок, які допомагають людині ефективно функціонувати в суспільстві та досягати успіху в різних сферах життя, особистих і професійних цілей, проявляти морально-етичні цінності як основу відповідальної поведінки та громадянської позиції, репрезентувати критичне мислення й креативність, забезпечувати психологічне благополуччя молоді.

Позитивний психоемоційний інтелект відіграє ключову роль у розвитку особистісного потенціалу здобувачів освіти. Він сприяє:

1. **Психологічному благополуччю**, оскільки високий рівень психоемоційного інтелекту пов'язаний зі зниженням рівня стресу, тривожності й депресії, а також із підвищенням загального рівня життєвого задоволення (Salovey & Mayer, [16]). Це дає змогу здобувачам освіти зберігати психологічну рівновагу й зосередженість на навчанні.

2. **Соціальній адаптації**, тому що психоемоційний інтелект допомагає здобувачам освіти будувати міцні та здорові стосунки, сприяє ефективній комунікації і співпраці в різних соціальних контекстах. Емпатія й соціальні навички підсилюють вміння працювати в команді, розв'язувати конфлікти та будувати позитивні взаємини.

3. **Академічній успішності**, бо дослідження підтверджують, що саме сформована здатність керувати власними емоціями й мотивацією позитивно впливає на навчальні результати. Здобувачі освіти з високим рівнем психоемоційного

інтелекту більш стійкі до стресу, краще концентруються та ефективніше розв'язують проблеми (Parker et al. [15]).

4. Особистісному розвитку, тобто психоемоційний інтелект сприяє розвитку самоусвідомлення й саморегуляції, що дає змогу здобувачам освіти краще розуміти свої цілі, прагнення та життєві цінності. Це вможливує формування відповідальної й самостійної особистості.

5. Професійній підготовці й розвитку, адже в сучасному світі емоційний інтелект стає дедалі важливішим для професійного успіху. Роботодавці цінують співробітників, які вміють працювати в команді, керувати власними емоціями та взаємодіяти з клієнтами й колегами на високому рівні. Позитивний психоемоційний інтелект є важливим фактором успіху в професійній діяльності, оскільки сприяє розвитку лідерських навичок, управлінської компетентності й ефективної взаємодії в робочому колективі (Goleman [13]).

Зупинимося детальніше на теоретичних підходах до формування психоемоційного інтелекту, проаналізувавши основні психологічні теорії.

Теорія емоційного інтелекту (Goleman [13]). D. Goleman запропонував теорію емоційного інтелекту, яка виокремлює п'ять основних компонентів: *самосвідомість* (здатність усвідомлювати власні емоції та їх вплив на поведінку), *саморегуляцію* (уміння контролювати емоційні імпульси та керувати ними); *мотивацію* (внутрішню мотивацію досягати поставлених цілей); *емпатію* (здатність розуміти емоційні стан інших людей); *соціальні навички* (уміння будувати та підтримувати позитивні стосунки з іншими).

Теорія позитивної психології (Seligman, Csikszentmihalyi [18]). Теорія позитивної психології, запропонована М. Seligman та М. Csikszentmihalyi, підкреслює важливість позитивних емоцій, оптимізму й життєвої задоволеності. Ця теорія пропонує такі основні компоненти: *позитивні емоції* (розвиток здатності відчувати та підтримувати позитивні емоції); *залученість* (здатність повністю занурюватися в діяльність, яка приносить задоволення); *взаємини* (важливість міцних і підтримувальних соціальних стосунків); *змістовність* (здатність знаходити сенс і мету в житті); *досягнення* (прагнення досягати поставлених цілей та особистих успіхів).

Методичний аналіз формування позитивного психоемоційного інтелекту здобувачів освіти та його ролі в розвитку їхнього особистісного потенціалу розпочнемо з *емоційної освіти*, яка містить

програми й курси, спрямовані на розвиток емоційної усвідомленості та регуляції. Так, доцільними вважаємо *курси з емоційної грамотності* (навчання здобувачів освіти розпізнавати та розуміти власні емоції й почуття інших); *практики саморефлексії*, тобто внутрішнього самопізнавального процесу або здатності свідомого осмислення й аналізу, спрямованих на думки, почуття, дії, цінності й переконання. Діяльність здобувачів освіти спрямована на ретельне розмірковування, пов'язане з власними вчинками й життєвими ситуаціями для розуміння своєї поведінки, причин реакцій, сильних і слабких сторін. Доречним убачається ведення щоденників емоцій та проведення саморефлексійних сесій для усвідомлення власних емоційних станів; *медитацію та майндфулнес*, оскільки ці практики сприяють розвитку емоційної регуляції та зниженню рівня стресу завдяки безоцінковій усвідомленості, яка виникає внаслідок свідомого скерування уваги на теперішній момент власного досвіду.

Значну роль відіграють психологічні тренінги й семінари, спрямовані на розвиток соціальних навичок та емпатії. Це можуть бути *командні тренінги* (заняття, що сприяють розвитку командної роботи та співпраці); *тренінги з комунікації* (заняття, що забезпечують розвиток ефективної вербальної і невербальної комунікації); *рольові ігри та симуляції* (практичні вправи, які допомагають здобувачам освіти тренувати навички взаємодії і розуміння емоційних станів інших).

Актуальним в означеному контексті вважаємо і *створення підтримувального та емоційно безпечного середовища в закладах освіти*. Це передбачає забезпечення доступу до психологічної допомоги й консультацій для здобувачів освіти, організацію груп підтримки та проведення виховних заходів для зміцнення соціальних зв'язків; надання позитивного зворотного зв'язку для підвищення самооцінки й мотивації.

Світові освітні системи мають досягнення в галузі формування позитивного психоемоційного інтелекту здобувачів освіти та напрацювання щодо розуміння його ролі в розвитку особистісного потенціалу замовників освітніх послуг. Наведемо зразки успішної реалізації міжнародних проєктів.

1. Програма SEL у США: Програми соціально-емоційного навчання (SEL) у школах США спрямовані на розвиток емоційної грамотності, саморегуляції та соціальних навичок у здобувачів освіти. Представлені результати метааналізу 213 шкільних програм SEL, які охоплюють

270 034 здобувачів освіти від дитячих садків до старших класів, продемонстрували значно покращені соціальні й емоційні навички, ставлення, поведінку й академічну успішність, що відобразило 11-процентильний приріст у досягненні. Використання рекомендованих практик для розвитку навичок та отримані результати підтвердили щораз вищий емпіричний доказ позитивного впливу програм SEL. Політики, освітяни та громадськість можуть сприяти здоровому розвитку дітей, підтримуючи внесення науково обґрунтованих програм SEL у стандартну освітню практику (Durlak et al. [11]).

2. Канадська програма Roots of Empathy: Програма, яка сприяє розвитку емпатії й соціальних навичок у дітей через взаємодію з немовлятами та їхніми батьками. Вплив програми «Корені емпатії» (ROE) на соціально-емоційну компетентність дітей ROE виявився в зниженні дитячої агресії та сприянні розвитку їхнього соціально-емоційного розуміння й просоціальної поведінки. Наріжним каменем програми є щомісячні відвідування немовлям та його / її батьками, які слугують трампліном для уроків розуміння емоцій, сприйняття перспективи, турботи про інших і розвитку дитини. Дослідження включало квазі-експериментальну контрольну групу претест-посттест, багатоінформативний дизайн з 585 дітьми 4–7 класів з 28 класів. Показники результатів містили самозвіти про розуміння дитячого дистресу, емпатію та сприйняття перспективи, а також повідомлення однолітків і вчителів про просоціальну й агресивну поведінку. Діти в інтер-

венційних класах ROE показали значне покращення в кількох оцінюваних сферах: самооцінка причин дитячого плачу, номінації однолітків щодо просоціальної поведінки та звіти вчителів про проактивну й реляційну агресію (Schonert-Reichl et al. [17]).

3. Шведська програма Mindfulness in Schools: Програма, що впроваджує практики майндфулнес у школах для розвитку емоційної регуляції та зниження рівня стресу в здобувачів освіти. Практики ґрунтуються на підходах, заснованих на усвідомленості, для дорослих ефективні для зміцнення психічного здоров'я. 522 молоді людини віком 12–16 років у 12 загальноосвітніх школах або брали участь у Програмі «Уважність у школах» (втручання) або у звичайній шкільній програмі (контроль). Порівняно з контрольною групою та після коригування базового дисбалансу діти, які брали участь у втручанні, повідомили про меншу кількість симптомів депресії після використання практики майндфулнес (Kuiken et al. [14]).

Висновки. Отже, формування психоемоційного інтелекту є фундаментальним для розвитку особистісного потенціалу здобувачів освіти. Він сприяє психологічному благополуччю, академічній успішності, соціальній інтеграції та професійному зростанню, формуючи успішних і гармонійних особистостей. Упровадження програм емоційної освіти, психологічних тренінгів та створення підтримувального середовища є ефективними методами розвитку психоемоційного інтелекту в здобувачів освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко О. Особистісний потенціал як психолого-педагогічна проблема. *Advanced Linguistics*. 2023. № 11. С. 123–128.
2. Буркало Н. І. Психологічні особливості емоційного інтелекту. *Psychological Journal*. 2019. Вип. 5, № 7. С. 34–49.
3. Верітова О. С. Розвиток емоційного інтелекту майбутніх педагогів вищої школи в процесі магістерської підготовки : дис. ... канд. пед. н. Запоріжжя, 2019. 235 с.
4. Зимівець Н. В. Розвиток особистісного потенціалу дітей та молоді у процесі соціально-педагогічної діяльності. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер.: Психолого-педагогічні науки*. 2012. № 5. С. 102–106.
5. Іванчук М., Олійник М. Розвиток особистісного потенціалу молодшого школяра в умовах інтегрованого навчання. *Збірник наукових праць*. 2019. Вип. 26. Ч. 2. С. 254–259.
6. Карпенко Є. В. Психологія емоційного інтелекту в дискурсі життєздійснення особистості : автореф. дис. докт. психол. н. Острог, 2020. 35 с.
7. Коханова О. П., Столярчук О. А. Особистісний потенціал як засіб самореалізації сучасної молоді. *Актуальні проблеми психології. Психологія обдарованості*. 2019. № 6. С. 189–196.
8. Марчук С. В. Теоретичний аналіз поняття емоційного інтелекту в психології. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Психологія*. 2021. Вип. 3. С. 20–23.
9. Толочко С. В. Психоемоційний інтелект здобувачів освіти як ключовий аспект сучасної освітньої системи. *Педагогічна академія: наукові записки*. 2024. № 8. DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.13141214>
10. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Прапор, 2007. 640 с.
11. Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., Schellinger, K. B. The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. *Child Development*, 2011. № 82(1). P. 405–432.

12. Goleman, D. *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. Bantam Books. 1995. 352 p.
13. Goleman, D. *Working with Emotional Intelligence*. Bantam Books. 1998. 383 p.
14. Kuyken, W., Weare, K., Ukoumunne, O. C., Vicary, R., Motton, N., Burnett, R., Huppert, F. Effectiveness of the Mindfulness in Schools Programme: non-randomised controlled feasibility study. *The British Journal of Psychiatry*. 2013. № 203(2). P. 126–131.
15. Parker, J. D. A., Summerfeldt, L. J., Hogan, M. J., Majeski, S. A. Emotional intelligence and academic success: Examining the transition from high school to university. *Personality and Individual Differences*. 2004. № 36(1). P. 163–172.
16. Salovey, P., & Mayer, J. D. Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*. 1990. № 9(3). P. 185–211.
17. Schonert-Reichl, K. A., Smith, V., Zaidman-Zait, A., Hertzman, C. Promoting children's prosocial behaviors in school: Impact of the «Roots of Empathy» program on the social and emotional competence of school-aged children. *School Mental Health*. 2012. № 4(1). P. 1–21.
18. Seligman, M. E. P., Csikszentmihalyi, M. Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*. 2000. № 55(1). P. 5–14.

REFERENCES

1. Bondarenko, O. (2023). Osobystisnii potentsial yak psykholoho-pedahohichna problema [Personal potential as a psychological and pedagogical problem]. *Advanced Linguistics*, 11, 123–128. [in Ukrainian].
2. Burkalo, N. I. (2019). Psykholohichni osoblyvosti emotsiinoho intelektu [Psychological features of emotional intelligence]. *Psychological Journal*, 5 (7), 34–49 [in Ukrainian].
3. Veritova, O. S. (2019). Rozvytok emotsiinoho intelektu maibutnikh pedahohiv vyshchoi shkoly v protsesi mahisterskoi pidhotovky [Development of emotional intelligence of future teachers of higher education institutions in the process of master's training] : dys. ... kand.ped.n. Zaporizhzhia, 235 s. [in Ukrainian].
4. Zymivets, N. V. (2012). Rozvytok osobystisnogo potentsialu ditei ta molodi u protsesi sotsialno-pedahohichnoi diialnosti [Development of the personal potential of children and youth in the process of socio-pedagogical activity]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnogo universytetu im. Mykoly Hoholia. Ser.: Psykholoho-pedahohichni nauky*, 5, 102–106. [in Ukrainian].
5. Ivanchuk, M. & Oliinyk, M. (2019). Rozvytok osobystisnogo potentsialu molodshoho shkoliara v umovakh intehrovanoho navchannia [An individual potential development of the elementary school child in the conditions of integrate d education]. *Zbirnyk naukovykh prats*, 2 (2), 254–259. [in Ukrainian].
6. Karpenko Ye. V. (2020). Psykholohiia emotsiinoho intelektu v dyskursi zhyttiezdiisnennia osobystosti [The psychology of emotional intelligence within a discourse on an individual's life fulfillment]: avtoref. dys. dokt. psykol. n. Ostroh, 35 s [in Ukrainian].
7. Kokhanova, O. P. & Stoliarchuk O. A. (2019). Osobystisnyi potentsial yak zasib samorealizatsii suchasnoi molodi [Personal potential as a means of self-expression of modern youth]. *Aktualni problemy psykholohii. Psykholohiia obdarovanosti*, 6, 189–196 [in Ukrainian].
8. Marchuk S. V. (2021). Teoretychnyi analiz poniattia emotsiinoho intelektu v psykholohii [Theoretical analysis of the concept of emotional intelligence in psychology]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya : Psykholohiia*, 3, 20–23. [in Ukrainian].
9. Tolochko S. V. (2024). Psykhoemotsiinyi intelekt zdobuvachiv osvity yak kliuchovyi aspekt suchasnoi osvitnoi systemy [Psycho-emotional applicants' for education intelligence as a key aspect of modern educational system]. *Pedahohichna akademiia: naukovi zapysky*, 8. DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.13141214> [in Ukrainian].
10. Shapar, V. B. (2007). Suchasnyi tлумachnyi psykholohichni slovnyk [Modern explanatory psychological dictionary]. Xarkiv: Prapor, 640 s. [in Ukrainian].
11. Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. *Child Development*, 82(1), 405–432 [in English].
12. Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. Bantam Books [in English].
13. Goleman, D. (1998). *Working with Emotional Intelligence*. Bantam Books [in English].
14. Kuyken, W., Weare, K., Ukoumunne, O. C., Vicary, R., Motton, N., Burnett, R., & Huppert, F. (2013). Effectiveness of the Mindfulness in Schools Programme: non-randomised controlled feasibility study. *The British Journal of Psychiatry*, 203(2), 126–131 [in English].
15. Parker, J. D. A., Summerfeldt, L. J., Hogan, M. J., & Majeski, S. A. (2004). Emotional intelligence and academic success: Examining the transition from high school to university. *Personality and Individual Differences*, 36(1), 163–172 [in English].
16. Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185–211 [in English].
17. Schonert-Reichl, K. A., Smith, V., Zaidman-Zait, A., & Hertzman, C. (2012). Promoting children's prosocial behaviors in school: Impact of the «Roots of Empathy» program on the social and emotional competence of school-aged children. *School Mental Health*, 4(1), 1–21 [in English].
18. Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55(1), 5–14 [in English].